

REMISSVAR

Ny myndighet för psykologiskt försvar

Sammanfattning

Rådet för psykologiskt försvar stödjer förslaget att införa en myndighet för psykologiskt försvar. Rådet för psykologiskt försvar har valt ut de punkter som Rådet anses bör beaktas.

ISBN 6 978-91-983358-5-9

Insamlingsstiftelsen för totalförsvarsstudier

info@totalforsvar.org

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet SOU 2020:29 Ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret

Totalförvarsstiftelsen

Insamlingsstiftelsen för totalförvarsstudier, i dagligt tal kallad "Totalförvarsstiftelsen" organiserar studier och mötesforum för kunskapsaggregering, -synthes och -spridning inom kunskapsområdet totalförsvaret.

Stiftelsen har organiserat arbetet i olika råd; Strategiska rådet, Näringslivsrådet och Rådet för psykologiskt försvar.

Sammanfattning av Rådet för Psykologiskt försvars synpunkter.

Rådet för psykologiskt försvar stödjer förslaget att införa en myndighet för psykologiskt försvar. Rådet för psykologiskt försvar har valt ut de punkter som Rådet anses bör beaktas.

Rådet understryker vikten av att den nya myndigheten införs skyndsamt för att kunna vara operativ inför valet 2022 och för att inte tappa kompetens under en övergångstid när experter på kringliggande myndigheter inte vet hur deras framtid kommer se ut.

Rådet föreslår vissa förändringar av den föreslagna förordningstexten, främst när det gäller stöd till mediaföretag, forskningsfinansiering samt interaktion med näringslivet.

Övriga punkter som Rådet anser behöver diskuteras och nyanseras mer är den komplexa frågan om vad som hotar, vem som hotar, och hur myndigheten bör hantera frågor där det är svårt, om inte omöjligt, att avgöra huruvida främmande makt har varit aktiva i en aktion eller inte. Denna gränsdragningsfråga mellan externa och inhemska aktörer är inte filosofisk, utan i allra högsta grad reell.

Inledande kommentarer

Rådet för Psykologiskt försvar stödjer förslaget att införa en ny myndighet för psykologiskt försvar. Rådet vill understryka att det är bra att psykologiska hot, desinformation och informationspåverkan uppmärksammas och ges prioritet. Kommittén för Nationell satsning på medie- och informationskunnighet och det demokratiska samtalet presenterade ett betänkande den 30 september (SOU 2020:56) som kompletterar denna utredning och understryker frågans vikt och de frågor som Rådet för psykologiskt försvar vill betona.

Initialt vill Rådet för Psykologiskt försvar betona vikten av ett skyndsamt agerande. Rådet föreslår ett införande av den nya myndigheten till våren 2021, minst att det avsätts medel i vårbudgeten 2021 för att kunna starta under hösten. Det är viktigt att myndigheten är åtminstone delvis operativ inför valet 2022 för att kunna dels ge stöd åt de demokratiaktörer som så behöver, men också för att kunna kartlägga och sprida kunskap om informationspåverkan mot den svenska demokratin. Rådet vill också betona att det redan idag finns väl etablerade och fungerande team som leds av Mikael Tofvesson inom MSB som arbetar med motsvarande uppgifter som i sin helhet skulle kunna flyttas över till den nya myndigheten. Ett långdraget beslut och installation av myndigheten skulle kunna få direkt negativ effekt på de nyckelfunktioner som arbetar inom teamet idag och leda till sk brain drain.

Brain drain skulle även kunna bli fallet om myndigheten läggs på annan ort än Stockholm. Idag finns den samlade kompetensen i Stockholm, främst på de myndigheter som idag jobbar med dessa frågor. Det har visat sig tydligt vid flytt av myndigheter att en stor del av nyckelmedarbetarna väljer att inte följa med, med kunskapsstapp som resultat. Det vore väldigt olyckligt om så blev fallet med den nya myndigheten för psykologiskt försvar.

Förslag till förordning (2021:xyz) med instruktion för Myndigheten för psykologiskt försvar

Om forskning

Det vore önskvärt om formuleringen §2.4 "Följa, *beställa*, kvalitetssäkra och förmedla forskning" ändrades till "Följa, *finansiera*, kvalitetssäkra och förmedla forskning" för att undvika att myndigheten anklagas för att inskränka den fria forskningen och dess problemställningar.

Om stöd till Medieföretagen

Den nuvarande skrivningen i förslaget till förordning, tredje paragrafen, ger lite utrymme för myndigheten att välja hur och vem de ska stödja. Detta kan leda till att mindre nogräknade medieföretag utnyttjar detta för att få stöd i sina egna kampanjer mot andra mediehus eller gör upprepade anmälningar om hot eller attacker för att överbelasta myndighetens kapacitet att hjälpa.

Rådet för psykologiskt försvar föreslår att formuleringen

"Myndigheten ska stödja medieföretagen vad gäller att identifiera, analysera och möta otillbörlig informationspåverkan i den utsträckning sådant stöd efterfrågas."

ändras till

"Myndigheten kan stödja medieföretagen vad gäller att identifiera, analysera och möta otillbörlig informationspåverkan i den utsträckning sådant stöd efterfrågas och behov anses befogat."

Om stöd till andra demokratiaktörer

Rådet för psykologiskt försvar anser att stödet till medieföretag bör utökas till att omfatta även andra aktörer inom det demokratiska området, såsom aktörer inom civilsamhället, debattörer, frilansjournalister och forskare. De riskerar alla

att utsättas för samma typ av tystande hot och repressalier som etablerade mediehus, vilket kan leda till en utarmning av det demokratiska samtalet och den fria åsiktsbildningen.

Om interaktion med näringslivet

Utredningen föreslår att för att den nya myndigheten dels ska kunna ha en normalbild över den otillbörliga informationspåverkan som sker, dels kunna utveckla ett adekvat stöd bör det införas en bestämmelse som innebär att statliga myndigheter under regeringen ska till den nya myndigheten för psykologiskt försvar skyndsamt rapportera incidenter som avser otillbörlig informationspåverkan och som påverkar eller allvarligt kan påverka myndighetens förmåga att utföra sina uppgifter.

Utredningen bör även inkludera aktörer inom näringslivet, exempelvis centrala samhällsviktiga företag och verksamheter, av vilka en majoritet idag ägs och/eller drivs av privata aktörer. Ett samarbete mellan näringslivet och myndigheten för psykologiskt försvar förutsätter dock en ömsesidighet där näringslivsaktörer med rapporteringsskyldighet också får möjlighet att ta del av myndighetens analyser och information med implikationer för den egna verksamheten.

Ett exempelfall där en dialog mellan näringslivet och en myndighet för psykologiskt försvar hade varit önskvärd är "informationskampanjen" som bedrevs mot svenska banker under penningtvättsskandalen i Baltikum under 2019.

Samverkan med myndigheter och andra aktörer med uppgifter inom det psykologiska försvaret idag.

Den svenska ansvarsprincipen är på många sätt en klok konstruktion, men den kan samtidigt leda till överlappning och förvirring, särskilt när flera aktörer är inblandade i samma verksamhetsområde.

Varje myndighetschef kan komma att befinna sig i frontlinjen vid en intensifierad informationskonflikt (eller vid en mer omfattande konflikt där information är en beståndsdel) och i detta avseende finns det risk att konkurrens uppstår, alternativt att myndigheter lämnar över ansvaret till andra, och frågan står utan ägare. Bildandet av en myndighet för psykologiskt försvar får inte leda till att andra myndigheter tar frågan på mindre allvar, och att de därmed står helt oförberedda vid eventuella angrepp på dem specifikt eller den allmänna hanteringen av desinformation i samhället. Det får heller inte leda till konkurrens mellan de aktörer som har psykologiskt försvar inom sitt mandat redan idag och den nya myndigheten. Detta är särskilt viktigt i den inledande fasen där myndigheten ska bygga upp sitt arbete och är delvis beroende av andra expertmyndigheter och deras kompetens.

Utredningen pekar på vikten av samordning mellan de myndigheter som har aspekter av psykologiskt försvar inom sitt mandat. Rådet instämmer att detta är grundläggande, och anser att det föreslagna nationella centret för psykologiskt försvar får en framskjuten roll i detta arbete, inklusive att samordna de myndigheter som berörs av informationsangrepp.

Om främmande makt och "otillbörlig informationspåverkan"

Utredningen avgränsar den nya myndighetens ansvarsområde till "otillbörlig informationspåverkan" definierat som kommande från främmande makt. Detta leder till att myndigheten endast ska hantera ageranden som kan härledas utrikes, inte inrikes och som kommer endast från statliga aktörer, inte en icke-statlig aktör eller individ. Definitionen avspeglar en förlegad uppdelning av aktörer i interna och externa samt statliga och icke statliga aktörer. Exempelvis den svenska nationella säkerhetsstrategin lyfter fram hur dessa gränser har suddats ut allt mer, inte minst kring just informationsoperationer och påverkan. Även SOU 2020:56 kommer till samma slutsats.

Avgränsningen av den nya myndighetens mandat bör därför istället ta sin utgångspunkt i det psykologiska försvarets ändamål: "att värna det öppna och demokratiska samhället", oberoende av om hotet sker från interna eller externa aktörer, statliga eller icke statliga aktörer. Särskilt de två första uppgifterna för den nya myndigheten, att identifiera och analysera, måste ske oberoende av om det finns en synlig koppling till just en annan stat eller inte. Detta bland annat för att kunna avgöra om en sådan koppling finns. Den tredje uppgiften, att möta hotet, kan i teorin avgränsas till externa aktörer och koppling till en stat, men detta bör inte heller vara nödvändigt, då skickliga statliga aktörer kan dölja denna koppling. Om mandatet för den nya myndigheten avgränsas till "främmande makt", kan en sådan lätt agera för att kringgå den nya myndigheten.

Att myndigheten ska identifiera, analysera och möta hot även från interna aktörer kan bli politiskt känsligt. Men detta ligger i sakens natur och det öppna samhället måste skyddas från desinformation och påverkan trots känsligheten. Exempelvis sker rysk påverkan gentemot Sverige i allt större utsträckning genom att ryska aktörer hjälper och stärker svenska aktörer istället för att skapa påverkande material utifrån.

Detta yttrande har beslutats av styrelsen genom ordföranden Mats Lekman och styrelseledamöterna Lars Holmqvist och Peter Roslin Slawinski.

I den slutliga handläggningen har Hanna Linderstål (sammankallande för Totalförsvarsstiftelsens råd för psykologiskt förvar), Olle Wästberg, Patrik Oksanen, Patrik Jotun, Freddy Jönsson Hanberg, Per Ödling, Christian Landgren och Lars Nicander deltagit.

Stockholm den 29 oktober 2020